

Tıp Eğitiminin Sosyal Yaşam Memnuniyetine Etkisi

Erol Gürpınar*, Yeşim Şenol*, Mustafa Kemal Alimoğlu*, Mehmet Aktekin**

ÖZET

Bu araştırma Tıp Fakültesi öğrencilerinin diğer Fakülte ve Yüksek Okulların öğrencileriyle karşılaştırmalı olarak okula başladıkları andaki sosyal yaşam memnuniyetlerinin saptanması, sosyal yaşam memnuniyetine etki eden etmenleri saptamak amacıyla planlanan bir çalışmadır.

Bu amaca ulaşabilmek için üç farklı yüksek öğrenim kuruluşuna (Tıp Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okuluna) 1996-1997 yılında kayıt yaptıran ve çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin tümü araştırma evreni olarak belirlenmiştir. Her yıl Eylül ayında aynı anket formu ile veriler toplanmıştır.

Araştırma grubunun sosyal yaşam memnuniyet skorlarında ilk ve ikinci yıl anlamlı fark saptanmamış, ancak üçüncü ve dördüncü yıl skorlarında anlamlı bir fark bulunmuş ve farkın Tıp Fakültesi öğrencilerinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Tıp Fakültesi öğrencilerinin başlangıç yıllarındaki sosyal yaşam memnuniyet skorları ileri sınıflarda anlamlı olarak azalmıştır.

Anahtar kelimeler: tıp eğitimi, sosyal yaşam

Medical Education and Satisfaction in Social Life

SUMMARY

The purpose of this study was to determine social life related satisfaction levels of medical and other faculty students at the registration period and follow up these levels considering some possible effective variables throughout the education period.

The students from the Faculties of Medicine, Economics and Physical Education registered in the academic year of 1996-97 were asked to complete a questionnaire about their satisfaction levels with their social life. The study group has been followed up for six years in Medical Faculty and for four years in other faculties with the same procedure which was performed in the early days of each academic year.

The satisfaction scores of the students with their social lives were not significantly different between the first and the second years of the schools. But the third and fourth year satisfaction scores among medical students were significantly lower than the scores of the other faculty students. Satisfaction scores among medical students showed a significant decrease in the course of medical education. If any intervention is to be made to prevent the decrease in student satisfaction with social life in medical faculty, it must be done in early years of the school.

Key Word: Medical Education, Social Life

*Uzm.Dr., Akdeniz Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi Anabilim Dalı, 07070 Antalya

** Prof.Dr., Akdeniz Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi Anabilim Dalı, 07070 Antalya

GİRİŞ

Günümüzde sosyoloji bilim alanında farklı uzmanlık alanlarının gelişimi sürekli olarak artmaktadır. Bu uzmanlık dallarından biri “gençlik sosyolojisi”dir. Ancak bu konuda yapılmış çok fazla araştırma olmaması bu alanı sosyolojinin az bilinen bir alanı olarak tanınmasına neden olmuştur (1). Türkiye’de bu alandaki çalışmalar 1960 yılından sonra başlamıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 1985 yılını “gençlik yılı” olarak ilan etmesinin ardından tüm Dünya’da olduğu gibi Türkiye’de de bu konuya olan dikkatler daha artmış ve bu dönemden sonra yüksek öğrenim ve gençlik sorunları ile ilgili pek çok çalışma yapılmıştır (1,2). Ülkemizde özellikle eğitim bilimcileri ve gelişim psikologlarının bu konuda önemli katkıları vardır (3).

Gençlik sosyolojisinin alt başlıklarından biri de, “gençlik ve eğitim” dir. Bu alan içerisinde özellikle üniversite eğitimi önemli bir başlığı oluşturmaktadır. Bu başlığı önemli kılan nedenler arasında eğitimin gencin yaratıcılığına, bağımsızlığına, entellektüel kişiliğine, iletişimine, özetle kişilik oluşumuna önemli katkıları olmasıdır (4). Yapılan izlem araştırmalarında özellikle tıp öğrencilerinin öğrenim süreci boyunca davranış yapılarında değişiklikler olduğu gösterilmiştir (5).

Üniversite eğitimi çoğu genç için heyecanlı, mutlu ve bir o kadar stresli bir dönemdir. Pek çok öğrenci bu dönemde yıllarca birlikte olduğu ailesinden, yaşadığı yerden, arkadaşlarından kısaca alışık olduğu yaşamdan ayrılıp farklı bir yerde farklı bir hayata başlamakta ve sonuç olarak yaşamında pek çok öge değişmektedir. Bu dönem gencin geleceğini, mesleğini belirlediği ve tek başına kendi ayakları üzerinde durması, sorunlarla başa çıkması gereken ve zaman zaman ortama uyum güçlüklerinin yaşandığı bir dönemdir (6). Doğal olarak bu kadar çok yenilik beraberinde bir takım problemleri doğurmaktadır. Bu problemlerden biri de sosyal yaşam ile ilgili problemlerdir.

Üniversitede eğitim sırasında sosyal yaşam ile ilgili sorunlarla başa çıkmayı kolaylaştıran ve zorlaştıran pek çok etken vardır. Bunlar arasında öğrencilerin cinsiyeti, yaşadığı ortam, ekonomik zorluklar, karşı cins ile ilgili sorunlar, gelecek kaygısı, sınıf geçme-kalma korkusu, aile ilgili sorunlar üniversiteden/eğitimden memnun olma gibi pek çok neden sayılabilir. Özellikle tıp fakültesi gibi uzun ve zorlu bir eğitimde bu sorunlar daha yoğun yaşanmakta ve doğal olarak sosyal yaşam etkilenmektedir. Bu problemlerin en aza indirilmesi ve gereksinimlerin karşılanması uzun bir dönem olan üniversite eğitiminin daha arzu edilir şekilde geçmesini sağlayacaktır. Bunu başarabilmek için öncelikle sosyal yaşam ile ilgili sorunların boyutunun saptanması gerekmektedir.

AMAÇ

Bu araştırma tıp fakültesi öğrencilerinin, diğer fakülte ve yüksek okulların öğrencileriyle karşılaştırılarak, okula başladıkları andaki sosyal yaşam memnuniyetlerinin saptanması ve memnuniyet üzerine etki eden etmenlerin değerlendirilmesi amacıyla planlanan analitik bir çalışmadır.

YÖNTEM

Araştırma, öğrencilerin okula kayıt sırasında yapılan durum saptamasını takiben aynı kişilerin her yıl yeniden izlenmesi ve sosyal yaşam memnuniyetini ve bunu etkilediği düşünülen etmenlerdeki değişimin saptanması esasına dayalı prospektif bir çalışmadır. Gerek

eğitimin içeriği ve süresi, gerekse öğrencilerin sosyal yaşantı ve özelliklerinde farklılıklar olduğu düşünülen ve işbirliği yapma olanağı bulunan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile Beden eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencileri kontrol grubu olarak seçilmişlerdir. Tıp Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okuluna (BESYO) 1996-1997 eğitim-öğrenim yılında kaydını yaptıran öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Örnek seçilmemiş, söz konusu okullara 1996-1997 yılında kayıt yaptıran ve çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin tümü araştırmaya dahil edilmiştir. Tıp Fakültesinden 126 kişi (%97.6), İİBF den 81 kişi (%97.6) ve BESYO dan 33 kişi (%70.2) araştırmaya katılmayı kabul etmiştir. Durum saptamaya yönelik veriler 1996 yılı Eylül ayında toplanmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenci, Akdeniz Üniversitesine kayıt işlemi bitiminde rahat bir ortamda ayrı bir masaya alınmış ve çalışmanın amacı anlatılıp anket formunu doldurması istenmiştir.

Sonraki yıllarda uygulanan anketler her yılın ekim ayında, eğitim yılının başlamasından yaklaşık bir ay sonra uygulanmıştır. Her yıl aynı anket formu uygulanmak koşulu ile araştırma grubunu oluşturan İİBF ve BESYO için dört yıl, Tıp Fakültesi grubu için altı yıl boyunca yani araştırma evreninin öğrenim sürelerinin sonuna kadar araştırma devam etmiştir.

DEĞİŞKENLER

Öğrencilerin sosyal yaşamdan memnuniyetleri sorgulanırken anket formunda 0 ile 10 arasında bir niceliksel değeri işaretlemeleri istenmiştir. Şayet sosyal yaşam ile ilgili sorun öğrenci tarafından hiç algılanmıyorsa 0 puan, çok şiddetli olarak algılanıyorsa 10 puan ile değerlendirmesi gerektiği anket formunda belirtilmiştir. Ayrıca sosyal yaşamda memnuniyete (SYM) etki edebilecek diğer değişkenler olarak da, öğrenim gördüğü fakülte, cinsiyet, yaşadığı yer, yaşadığı yerden memnun olma durumu, yakın arkadaş varlığı, ailesel sorun, ekonomik sorun, eğitimden memnun olma durumunun etkileri değerlendirilmiştir. Cinsiyet ve öğrenim gördüğü fakülte dışındaki soruların yanıtları için anket formunda 0 ile 10 arasında bir niceliksel değeri işaretlemeleri istenmiştir. Verilerin analizi aşamasında SPSS paket programı ile t testi, tekrarlayan ölçümlerde varyans analizi ve bağımsız gruplarda varyans analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırma grubunun yıllar içindeki izlem oranları incelendiğinde en yüksek izlem oranı Tıp Fakültesi öğrencilerinde, en düşük izlem oranı ise BESYO grubunda gerçekleşmiştir (Tablo-1).

Araştırma grubunu oluşturan üç fakültenin SYM skorları incelendiğinde üç fakültenin ilk ve ikinci yıl skorları arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Ancak üçüncü ve dördüncü yıl skorlarında anlamlı bir fark saptanmış ve yapılan analiz ile bu farkın Tıp Fakültesi Öğrencilerinden kaynaklandığı saptanmıştır (Tablo-2).

Tıp fakültesi öğrencilerinin yıllara göre SYM skorları incelendiğinde yıllar içerisindeki değerlerinde anlamlı bir değişim saptanmıştır. İlk yıl skoru 2.55 iken son yıl sorun skorunun 5.77'ye yükseldiği saptanmıştır (Tablo-3).

Tıp Fakültesi öğrencilerinin SYM skorları ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde, cinsiyetin, yaşadığı yerden memnun olmanın, aile ile sorun yaşama ve ekonomik sorun yaşamının, eğitimden memnun olma değişkenleri ile SYM skorları arasında

anlamli bir ilişki bulunmuştur. Buna göre erkeklerin, yaşadığı yerden memnun olmayanların, aile ile sorunu olanların, ekonomik sorunu olanların ve eğitimden memnun olmayanların diğerlerine göre SYM skorlarının anlamli ölçüde daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo-4).

TARTIşMA

1985 yılından bu yana Türkiye’de gençlik ve eğitim ile ilgili pek çok çalışma yapılmış, bu araştırmalarda öğrencilerin sosyo-ekonomik sorunları, barınma ile ilgili sorunları, eğitimden duyulan memnuniyet gibi durum saptamaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. Ancak yapılan çalışmaların büyük bölümü kesitsel niteliktedir ve çoğunlukla sorunu kesitsel olarak inceleyip derinlemesine inmemiştir (7). Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde (ODTÜ) yapılan ‘‘Yüksek Öğrenim Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinlikleri ve Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri’’, Karadeniz Teknik Üniversitesi’nde yapılan ‘‘Yükseköğretimde Öğrenci Kitlesinin Sorunları’’, ‘‘ODTÜ Kampüsünde Gençlik ve Sorunları’’, Türkiye’deki tüm Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan ‘‘Türk Üniversite Gençliği Araştırması 2002’’ gibi daha pek çok araştırma vardır (6, 8). Bizim araştırmamızın diğerlerinden temel farkı prospektif bir araştırma olması ve kontrol grubu olmasıdır. Ancak bilindiği gibi prospektif araştırmaların en büyük kısıtlılığı araştırma evrenine ulaşmada yaşanılmaktadır. Bizim araştırmamızda da bu tür sorunlar yaşanmıştır. Özellikle BESYO grubuna ulaşmada sıkıntı yaşanmış ve diğer iki gruba kıyasla en düşük katılım ve izlem bu grupta gerçekteşmiştir. Bu düşük katılım oranlarının nedenleri arasında, seçmeli derslerin yoğun olması ve anket yapılmak için gidilen zamanda tüm öğrencilerin sınıfta olmaması, araştırma verilerinin eř zamanlı toplanmasına önem verildiğinden ulaşılmayan öğrencilere anket formunun tamamlanması yoluna gidilmemesi ve öğrencilerin bir kısmının yatay geçiş ile farklı üniversiteye gitmesi yer almaktadır.

Araştırma grubunun SYM skorlarını incelediğimizde eğitimin ilk yılında üç fakülte arasında anlamli bir fark bulunmamış ve en yüksek skorun BESYO ait olduğu saptanmıştır. İkinci yıl değerlerinde anlamli fark bulunmamasına rağmen tıp fakültesi öğrencilerinin skorunun yaklaşık iki kat arttığı ve en yüksek skorun Tıp Fakültesi öğrencilerinde bulunduğu dikkat çeken bir bulgudur. çnc ve dördüncü yıl skorları arasında bu artış daha da fazla olmuş ve anlamli bir fark saptanmıştır. Yapılan analiz ile bu farkın Tıp Fakültesi öğrencilerinden kaynaklandığı ve eğitim yıllar arttıkça bu grubun diğer iki fakülte öğrencilerine göre daha yüksek SYM skoru olduğu saptanmıştır. Aslında araştırma grubunun tümünde eğitimin yılı ilerledikçe SYM skorları artmıştır. Ancak en yüksek artış Tıp Fakültesi öğrencilerindedir. Özellikle ilk yıldan sonra memnuniyetsizlikte ciddi bir artış görülmektedir.

Tıp eğitiminin uzun ve zorlu bir eğitim olması nedeniyle sorunların diğer fakültelere göre daha yoğun yaşanmasına yol ağtığı ve sonuç olarak da sosyal yaşamın etkilediği düşünülmektedir. Tıp Fakültelerinde özellikle üçüncü yıl skorlarında diğer yıllara göre daha yüksek bir değer bulunmuştur. çnc yılda sorunların ağırlaştığı düşünülmektedir. Tablo-4 incelendiğinde üçüncü yılda, yaşanılan yerin ve bu yerden memnun olma durumunun, ekonomik sorunlar olmasının ve eğitimden duyulan memnuniyetsizliğin diğer yıllara göre daha fazla olduğu ağıkça görülmektedir.

Tıp Fakültesi öğrencilerinin SYM skorlarını etkileyen etmenler arasında cinsiyet, yaşanılan yerden duyulan memnuniyet, aile ile yaşanılan sorunlar, ekonomik sorunlar ve eğitimden duyulan memnuniyetin etkili olduğu saptanırken arkadaşlarla ya da aile ile birlikte yaşamanın ve sırdaş bir arkadaşın olma durumunun sosyal yaşam memnuniyetini etkilemediği belirlenmiştir.

Üniversite gençliğinin sosyal hayattan memnuniyetini etkileyen faktörler genelde benzerdir (6). 2002 yılında Türkiye’deki tüm Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma sonucuna göre üniversite gençliğinin en büyük sorunları arasında eğitimin niteliği, ekonomik zorluklar, iletişim sorunları (aile ile, arkadaşları ile, öğretim üyeleri ile ve üniversitelerin sosyo-kültürel faaliyetlerinin yetersizliği önde gelen sorunlar arasındadır. Bizim araştırmamızda da bu sorunlar sosyal yaşamdan duyulan memnuniyeti etkileyen sorunlar olarak belirlendi. Ancak bulgularımızda tıp öğrencilerinin ilerleyen öğrenim yıllarında bunlardan daha da fazla etkilendiği belirlenmektedir.

Türkiye genç bir nüfusa sahiptir ve bu genç nüfusun yaklaşık %17’si Yüksek Öğrenimde okumaktadır. Geleceğimizi emanet edeceğimiz gençlerin hayatlarının en önemli süreçlerinden biri olan ve geleceklerine yön verdikleri Üniversite eğitimi sırasında, daha iyi bir eğitim ortamı sağlanması ve daha iyi şartlarda yaşamaları için gerekeni yapmak görevimizdir. Özellikle öğrencilerin sosyal bir takım sorunlarına yönelik Üniversitelerde “Sosyal Danışma Merkezlerinin” kurulmasının önemli yararlar sağlayacağı düşünülmektedir. Unutulmamalıdır ki Üniversite gençliği geleceğin bilgi yönetici ve karar verici adaylarıdır. Meslek sahibi olmak için çalışmak, kariyer yapmak onlara farklı yükler getirmektedir (6). Bu yükü olabildiğince azaltmak için sorunların üzerine eğilmeli ve özellikle Üniversiteler, Sağlık Bakanlığı gibi kurumlar çözüm üretme yönünde adımlar atılmalıdır.

Tablo - 1 : Araştırma Grubu İzlem Oranları

İzlem	1. yıl		2. yıl		3. yıl		4. yıl		5. yıl		6. yıl	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tıp Fak.	126	100.0	119	94.4	120	95.2	117	92.8	112	88.8	113	89.6
İİBF	81	100.0	72	88.8	66	81.5	65	80.2				
BESYO	33	100.0	24	72.7	24	72.7	32	96.9				

Toplam öğrenci sayıları

Tıp Fakültesi : 129

İİBF : 83

BESYO : 47

Tablo - 2 : Fakültele göre Öğrencilerin İlk Yıl ve Sonraki Yıllarda Sosyal Yaşam Memnuniyet Skorları

Sosyal Yaşam Memnuniyeti	Tıp	Ekonomi	Spor	F*	p
1. yıl	2.55	2.14	3.45	2.280	0.105
2. yıl	5.00	3.87	3.43	2.844	0.060
3. yıl	6.21	4.64	3.87	9.471	0.000
4. yıl	5.68	4.10	4.21	7.925	0.000
5. yıl	5.72				
6. yıl	5.77				

* bağımsız gruplarda varyans analizi

Tablo - 3 : Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Yıllara Göre Sosyal Yaşam Memnuniyet Skorları

Sosyal sorun	1. yıl	2. yıl	3. yıl	4. yıl	5. yıl	6. yıl	p*
Tıp Fak.	2.55	5.00	6.21	5.68	5.72	5.77	0.000
İİBF	3.45	3.43	3.87	4.21			0.126
BESYO	2.14	3.87	4.64	4.10			0.080

*tekrarlayan ölçümlerde varyans analizi

Tablo - 4 : Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Yıllar İçindeki Ortalama Sosyal Yaşam Memnuniyet Skorları İle Bağımsız Değişkenler Arasındaki İlişki

Bağımsız Değişkenler		1. yıl	2. yıl	3. yıl	4. yıl	5. yıl	6. yıl
Cinsiyet	Erkek	2.75	5.50	6.37	6.00	6.00	6.05
	Kadın	2.14	4.04	5.90	5.07	5.20	5.25
p*		0.266	0.018	0.389	0.111	0.138	0.412
Yaşadığı yer	Arkadaşla	2.67	5.04	6.48	5.63	5.86	6.28
	Aile ile	2.07	4.94	5.89	5.84	5.50	5.22
p*		0.277	0.925	0.253	0.707	0.484	0.362
Yaşadığı yerden	Memnun	2.18	4.86	6.06	5.62	5.64	5.79
	Memnun değil	4.18	5.87	9.00	6.00	7.25	7.00
p*		0.009	0.240	0.011	0.863	0.525	0.741
Sırdaşı olma durumu	Var	2.31	5.48	5.01	6.11	5.58	5.69
	Yok	3.61	6.77	4.84	6.58	7.14	6.46
p*		0.122	0.090	0.855	0.457	0.145	0.674
Aile ile sorun	Var	3.44	4.50	4.55	4.48	4.35	4.12
	Yok	2.27	2.44	2.59	2.31	2.40	2.33
p*		0.016	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Ekonomik sorun	Var	3.09	5.96	6.80	6.84	6.35	7.08
	yok	1.30	4.08	5.62	4.78	5.00	4.44
p*		0.002	0.001	0.019	0.000	0.008	0.022
Eğitimden memnun olma	Memnun	2.14	4.62	5.82	5.21	5.33	4.85
	Memnun değil	3.66	6.50	7.32	6.93	6.39	7.17
p*		0.020	0.009	0.009	0.005	0.046	0.050

*bağımsız gruplarda t testi

Kaynaklar

- 1) Tezcan M., *Gençlik Sosyolojisi*, Natürel Yayıncılık, Ankara 2003.
- 2) 1985 Milletlerarası Gençlik Yılı Açılış Toplantısı Konuşmaları, Milli Eğitim Basımevi, 1985.
- 3) Milletlerarası Gençlik Yılı 1985 Faaliyet Programı, Milli Eğitim Basımevi, 1984.
- 4) Yıldırım İ., *Sigara, Alkol Ve Uyuşturucu Kullanan Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 1997; 13:147-155.
- 5) Jones KV, Lebnan V. *A 6-Year Follow Up Of The Type A Behaviour Pattern In Medical Students*. Medical Education 1998; 22(3): 211-213.
- 6) *Türk Üniversite Gençliği Araştırması*, Gazi Üniversitesi, Ankara 2003.
- 7) Doğan İ. *Sosyoloji Kavramlar Ve Sorunlar*, Sistem Yayıncılık, İstanbul 1996.
- 8) O.D.T.Ü Kampüsünde *Gençlik Ve Sorunları*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1986.